

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI
11/12/25

Presenoldeb:

Y Cynghorwyr: Y Cyngorydd Cai Larsen (Cadeirydd)
Y Cyngorydd Rhys Tudur (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr:- Beca Brown, Jina Gwyrfai, Dawn Lynne Jones, Elwyn Jones, Gareth Tudor Jones, Gwilym Jones, Beth Lawton, Dewi Owen, Geraint Parry, John Pughe Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Dyfrig Siencyn a Sian Williams.

Aelodau Cyfetholedig: Colette Owen (Yr Eglwys Gatholig), Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon), Gwilym Jones (NASUWT) a Gweno Glyn Williams (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Dwyfor).

Swyddogion yn bresennol: Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu) a Jasmine Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitemau 5 a 6 - Cyngorydd Dewi Jones (Aelod Cabinet Addysg), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Debbie Anne Jones (Pennaeth Cynorthwyol Gwasanaethau Addysg), Ffion Edwards Ellis (Pennaeth Cynorthwyol Anghenion Addysg Arbennig a Chynhwysiad) a Alison Halliday (Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Ysgolion).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7 - Cyngorydd Richard Medwyn Hughes (Aelod Cabinet Economi a Chymuned), Sioned Williams (Pennaeth Economi a Chymuned), Roland Wyn Evans (Pennaeth Cynorthwyol Diwylliant) a Llyr Beaumont Jones (Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned).

Yn bresennol ar gyfer eitem 8 - Cyngorydd Huw Wyn Jones (Aelod Cabinet Cyllid), Dewi Aeron Morgan (Pennaeth Cyllid), Huw Ynyr (Pennaeth Cynorthwyol Technoleg Gwybodaeth), Sian Pugh (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cynaliadwyedd a Datblygiadau) a Ffion Madog Evans (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorydd Gwynfor Owen.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cyngorydd Gareth Tudor Jones a Sharon Roberts (Cynrychiolydd Rhieni / Llywodraethwyr Arfon) fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen. Roedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau sy'n rhagfarnu a gadawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

Datganodd y Cyngorydd Beth Lawton fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen. Nid oedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth.

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 16 Hydref 2025 fel rhai cywir yn ddarostyngedig i ychwanegu enw'r Cynghorydd Dawn Lynne Jones i'r rhestr o ymddiheuriadau.

5. STRATEGAETH YSGOLION

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Addysg yr adroddiad gan nodi bod y ddogfen ddrafft gerbron yn cwmpasu gweledigaeth yr adran addysg ar ran yr ysgolion dros y blynyddoedd nesaf. Nodwyd bod y strategaeth flaenorol bellach wedi dyddio ac yn dod i ben yn 2025, a bod angen ei diweddarau oherwydd newidiadau sylweddol dros y cyfnod. Eglurwyd bod y ddogfen yn ceisio adlewyrchu'r ffaith bod yr heriau sy'n wynebu'r sir wedi newid ac yn dwysáu, gan nodi bod y strategaeth yn cyfeirio at effeithiau toriadau, heriau recriwtio a bygythiad newidiadau demograffig pellgyrhaeddol ar draws y sir.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Diolchwyd am y cyflwyniad. Holwyd am fwy o fanylion ynghylch sut mae heriau plant sy'n agored i dlodi yn mynd i gael ystyriaeth o fewn y strategaeth, gan bwysleisio pwysigrwydd bod y cohort hwn yn cael llais o fewn y strategaeth. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod awdit wedi'i gynnal i geisio cael ysgolion cost-gyfeillgar.
- Bod data wedi'i gasglu ynghylch y mater hwn ac y bydd yn cael ei rannu gydag ysgolion o fewn y mis er mwyn galluogi ysgolion i ymateb a chyfarch yr heriau, ac i uchafu'r mater a'i roi ar flaen y rhestr flaenoriaethau.
- Bod yr adran yn cydnabod bod profiadau plant o gefndiroedd difreintiedig yn waeth o lawer os nad ydynt yn cael eu cefnogi drwy'r ysgolion.
- Bod lle i roi pennawd penodol o ran plant sy'n agored i dlodi, a sylw i sut y dylid cyfarch anghenion plant o gefndiroedd difreintiedig, i ba raddau mae'r trefniadau presennol yn cyfarch hyn a sut y byddai newid y trefniadau yn gwella'r sefyllfa.
- Bod llawer o grantiau yn cael eu rhoi i ysgolion i gefnogi plant o gefndiroedd difreintiedig, ond o dan y trefniadau presennol mae'n ofynnol i benaethiaid a chyrff llywodraethol ddefnyddio arian ychwanegol ar ffurf grant i gefnogi pawb, nid o reidrwydd targedu unigolion, gan fod y sefyllfa'n anodd ar y cyfan.

Mynegwyd balchder gweld y mater o ddiogelu yn cael ei gyfarch o fewn y strategaeth. Mynegwyd barn y dylai diogelu fod yn uwch o fewn y strategaeth na phennawd pedwar, o ystyried pwysigrwydd diogelu. Holwyd sut mae adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder' wedi siapia'r strategaeth. Mewn ymateb, cytunwyd bod diogelu yn fater hynod bwysig. Nodwyd nad oedd y rhestr yn adlewyrchu unrhyw drefn blaenoriaeth. Cydnabuwyd bod lle i newid trefn y strategaeth er mwyn rhoi diogelu ar frig y rhestr.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

Cadarnhawyd bod y drafft hwn o'r Strategaeth Ysgolion wedi ei lunio cyn cyhoeddi'r adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder'. O ran y dysgu o'r Adolygiad Ymarfer Plant, pwysleisiwyd yr angen i'r awdurdod a'r tîm diogelu a llesiant roi fwy o gefnogaeth i'r ysgolion. Pwysleisiwyd ymhellach yr her sy'n bodoli i'r adran gefnogi 94 o ysgolion o bob maint. Nodwyd bod nifer o ysgolion yn disgyn i gategoriâu llai o ran maint, sy'n arwain at lai o adnoddau a chyllideb. Pwysleisiwyd bod angen mwy o adnoddau ar gyfer gwella'r gefnogaeth i'r ysgolion. Nodwyd bod modd, yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad, edrych dros y Strategaeth Ysgolion unwaith eto drwy lens yr adroddiad er mwyn cyfoethogi'r strategaeth yn ei chyfanrwydd.

Pwysleisiwyd bod y Strategaeth Ysgolion deng mlynedd hon am chwarae rhan fawr yn adfer hyder rhieni'r sir yn niogelwch eu plant o fewn ysgolion.

Holwyd ynghylch recriwtio a chadw athrawon, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig ac mewn pynciau arbenigol. Holwyd a oedd strategaeth neu gynllun penodol ar waith ar gyfer recriwtio athrawon. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod recriwtio a chadw staff addysg yn her genedlaethol ac yn ehangach na Chymru a nad oedd y sefyllfa'n unigryw i'r sir.
- Bod yn anodd mesur yn llwyr effaith y prinder ar safonau dysgu ac addysgu ar draws y sir, ond cydnabuwyd bod y prinder yn effeithio ar brofiad dysgwyr ac ar allu ysgolion i gynnal parhad.
- Bod rhai athrawon, yn enwedig yn y sector uwchradd, yn wynebu sefyllfaoedd lle byddai angen addysgu mwy nag un pwnc y tu hwnt i'w harbenigedd a bod hynny'n gallu bod yn rhwystr i recriwtio a chadw athrawon.
- Mynegwyd pryder ynghylch arweinyddiaeth a bod prinder yn y genhedlaeth nesaf o arweinwyr, dirprwy benaethiaid, penaethiaid ac arweinwyr pwnc yn peri risg i wydnwch ysgolion.
- Bod prinder penaethiaid adrannau yn y sector uwchradd yn arbennig o heriol a bod ymadawiad arweinydd cryf yn gallu arwain yn gyflym at ostyngiad mewn safonau.
- Tynnwyd sylw at her recriwtio mewn rhai ardaloedd daearyddol, a nodwyd bod anhawster penodol yn codi wrth lenwi bylchau tymor byr pan fydd staff yn absennol oherwydd salwch.
- Bod trefniadau wedi bodoli mewn rhai ardaloedd megis Meirionnydd i ystyried staff nad oeddent yn rhugl yn y Gymraeg (ond yn ymrwymo i ddysgu) er mwyn llenwi bylchau. Nodwyd bod hynny'n codi pryder i'r adran.
- Bod angen sicrhau addysgu parhaus i ddisgyblion a bod cynlluniau ar waith i gefnogi iaith athrawon a hyrwyddo defnydd y Gymraeg fel rhan o'r ymateb i'r her.

Mynegwyd pryder ynghylch diogelu ac ymddygiad anghymdeithasol, a holwyd am y weithdrefn pan fydd digwyddiadau difrifol yn codi ar safle ysgol, gan gynnwys digwyddiadau lle mae perygl i ddiogelwch. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod cymunedau ysgolion ar y cyfan yn wynebu ymddygiad gynyddol heriol.
- Bod trefniadau clir ar waith pan fo pryder diogelwch a bod cam naturiol yn cynnwys sicrhau diogelwch ar unwaith ar safle'r ysgol.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod cysylltu â'r heddlu yn digwydd lle bo angen a bod hynny'n rhan o'r ymateb pan fo'r sefyllfa'n mynnu.
- Bod camau gweithredu pellach yn cael eu dilyn gan ysgolion yn unol â threfniadau a bod cymorth ar gael drwy swyddogion cymorth, timau diogelu a lles, iechyd a diogelwch, a swyddogion perthnasol o fewn y gwasanaeth.
- Bod ymddygiad heriol a digwyddiadau'n aml yn adlewyrchiad o broblemau cymdeithasol a chymunedol ehangach a bod angen gwaith gyda theuluoedd a chymunedau ochr yn ochr â gwaith ysgolion.

Pwysleisiwyd yr angen i warchod athrawon o fewn y strategaeth, gan nodi mai hwy yw asgwrn cefn ein hysgolion. Nodwyd nad oedd y strategaeth yn rhoi digon o bwyslais ar iechyd a lles athrawon, a bod angen rhoi mwy o gefnogaeth i athrawon o fewn y strategaeth. Tynnwyd sylw at y baich gweinyddol, a nodwyd bod llwyth gwaith, paratoi, asesu a marcio yn parhau'n fater sylweddol ar draws sectorau. Cwestiynwyd a oedd modd lleihau'r baich gweinyddol hwn oddi ar athrawon. Nodwyd bod angen edrych ar strategaeth i ddenu mwy o myfyrwyr o'r prifysgolion i fod yn athrawon, drwy sicrhau bod athrawon yn derbyn cyflog teg a bod eu hamgylchiadau gwaith yn groesawus ac yn effeithiol. Cwestiynwyd a oedd modd defnyddio gwybodaeth i fonitro a gweld os oes patrwm yn dod i'r amlwg o ran iechyd athrawon mewn rhai ysgolion, a chwestiynwyd a allai'r wybodaeth honno helpu i dargedu cymorth. Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Addysg:-

- Bod lles athrawon a cymhorthyddion yn thema graidd i'r strategaeth.
- Bod y strategaeth yn ceisio gwella'r sefyllfa o fewn ysgolion ar y cyfan, a byddai hyn o ganlyniad yn gwella sefyllfa lles athrawon.
- Bod heriau llwyth gwaith yn amrywio'n sylweddol rhwng ysgolion a arbenigedd oherwydd amgylchiadau gwahanol.
- Bod pwysau gwaith papur yn cael ei greu'n bennaf gan gyrff llywodraethol a phenaethiaid a bod yr adran addysg yn ceisio peidio â rhoi pwysau gwaith ychwanegol ar athrawon.
- Bod fforwm lles penaethiaid yn bodoli, sy'n gweithio ar greu strategaethau i leihau pwysau gwaith ar benaethiaid.

Nododd yr Aelod Cabinet Addysg:

- Mai athrawon a staff ysgol oedd asgwrn cefn addysg.
- Bod bwriad gan Blaid Cymru i lenwi'r bwlch rhwng beth sy'n cael ei gynnig i athrawon yn Lloegr ac yng Nghymru pe baent yn cael eu hethol i'r Senedd.
- Bod sgysiau yn cael eu cynnal ynghylch cyflogau cymhorthyddion, yn benodol nad ydynt yn cael eu talu yn ystod cyfnod y gwyliau, ond pwysleisiwyd mai mater cenedlaethol yw hyn.

Holwyd ynghylch llywodraethiant ysgolion a pham nad oedd adran yn y strategaeth ar rôl llywodraethwyr, yn enwedig y rôl y gallant ei chwarae mewn sefyllfaoedd lle mae problem yn codi ynghylch penaethiaid neu uwch dîm rheoli. Cwestiynwyd beth oedd y weledigaeth ar gyfer rôl llywodraethwyr dros y degawd nesaf. Mewn ymateb, nodwyd:-

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Nid oedd bwriad i eithrio llywodraethiant o'r strategaeth a bod adolygiad o drefniadau llywodraethiant ysgolion yn mynd rhagddo yn y chwe mis nesaf gan Lywodraeth Cymru.
- Bod recriwtio llywodraethwyr yn her sylweddol gan ei fod yn rôl gwirfoddol sydd yn creu baich amser a chyfrifoldeb mawr.
- Bod angen grymuso trefniadau cefnogi llywodraethwyr a bod gwaith yn mynd rhagddo i gyflawni hyn.
- Bod camau'n cael eu cymryd i ychwanegu capasiti cefnogol, gan gynnwys penodi Swyddog Cefnogi Ysgolion ychwanegol.
- Bod llywodraethwyr yn aml yn ei chael hi'n anodd delio â materion adnoddau dynol, agweddau cyllidol a materion diogelu.
- Bod gwerth rôl llywodraethwyr yn parhau'n glir gyda lleisiau rhieni a'r gymuned leol yn cyfrannu at ddatblygiad y cwrwllwm a chyfeiriad ysgolion.
- Bod parodrwydd i ychwanegu adran benodol ar lywodraethiant i'r strategaeth wrth ei mireinio gan amlinellu'r bwriad i ddatblygu'r trefniadau dros y misoedd a'r blynnyddoedd nesaf.
- Bod cefnogaeth genedlaethol yn allweddol i sicrhau trefn fwy cadarn a llai beichus i lywodraethwyr.

Cyfeiriwyd at ffonau symudol, seibrfwlio a diogelwch digidol fel materion diogelu ymarferol, a nodwyd enghreifftiau o sefyllfaoedd lle bu'n rhaid i'r heddlu fod yn rhan o ymateb ysgol oherwydd digwyddiadau difrifol yn gysylltiedig â'r maes hwn. Nodwyd bod achosion wedi'u crybwyll lle bu'n rhaid i rai plant aros gartref oherwydd effaith seibrfwlio a ddechreuodd yn yr ysgol, a nodwyd bod natur seibrfwlio yn golygu bod yr effaith yn parhau y tu hwnt i oriau ysgol. Holwyd a oedd modd i'r awdurdod gefnogi trefniant sir gyfan i wahardd ffonau symudol mewn ysgolion. Holwyd a ddylid ystyried dylanwadu ar lefel genedlaethol. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Nid oedd gan yr Awdurdod y pŵer i wahardd ffonau symudol ar draws ysgolion, a nodwyd mai penderfyniad cyrff llywodraethol unigol yw gweithredu polisi o'r fath.
- Byddai cefnogaeth a chynghor ar gael i unrhyw ysgol a fyddai'n dewis gweithredu polisi i gyfyngu neu wahardd ffonau symudol.
- Nid oedd bwriad yn bresennol gan Lywodraeth Cymru i gyflwyno polisi cenedlaethol i wahardd y defnydd o ffonau symudol mewn ysgolion, a phwysleisiwyd bod defnydd cyfrifol yn rhan hanfodol o'r ateb gan fod ffonau yn rhan annatod o fywyd bob dydd.
- Bod gwahardd ffonau symudol yn gallu ymddangos yn syml ond nad yw'n datrys pob problem yn ymarferol, a nodwyd enghreifftiau o drefniadau mewn gwledydd eraill lle defnyddir pocedi clo i storio ffonau drwy'r dydd, gyda rhai disgyblion yn ymateb drwy ddod â mwy nag un ffôn.
- Bod angen sicrhau bod plant a phobl ifanc yn deall effaith eu gweithredoedd ar eraill ac i fod yn gyfrifol wrth defnyddio ffonau symudol.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Cydnabuwyd bod y niwed yn gallu bod yn sylweddol ac yn aml yn digwydd yn rheolaidd.

Cyfeiriwyd at ddata demograffig y ddogfen fel sail bwysig i'r drafodaeth, a nodwyd bod y data'n portreadu effaith diboblogi a'r canlyniadau ar ysgolion. Mewn ymateb, nodwyd bod 14.7% o ostyngiad yn y boblogaeth oedran 16-24 oed yn y sir rhwng 2011 a 2021. Pwysleisiwyd bod y duedd yn cael effaith tymor hir ar y gallu i recriwtio o fewn yr sector addysg. Nodwyd bod nifer o bobl ifanc yn gadael i astudio ac yn dewis peidio â dychwelyd i weithio yn y sir.

Holwyd ynghylch y berthynas rhwng y strategaeth hon a'r gwaith Polisi Iaith Addysg. Cwestiynwyd a oedd y sefyllfa recriwtio yn peryglu'r gallu i wireddu uchelgais darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg. Holwyd ynghylch cyllido'r system drochi a'r costau cysylltiedig. Holwyd a oedd angen mwy o adnoddau ar gyfer elfennau penodol o'r strategaeth er mwyn cyflawni'r uchelgais. Mynegwyd barn y dylai'r pwyllgor graffu'r strategaeth recriwtio athrawon yn y dyfodol agos gan fod yr her yn enfawr. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod grantiau ar gael i ddenu unigolion i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, ond nodwyd nad oedd hynny o reidrwydd yn rhoi mantais ariannol unigryw i'r sir o'i chymharu ag ardaloedd eraill.
- Bod angen mwy o gyfran o'r ddarpariaeth hyfforddi a denu ar gyfer athrawon cyfrwng Cymraeg.
- Bod yr her recriwtio yn sylweddol, yn enwedig mewn rhai ardaloedd.
- Bod y Polisi Iaith Addysg drafft yn ddogfen ar wahân ac ar fin symud ymlaen drwy brosesau penderfynu.
- Bod pryderon ynghylch cyllido trochi yn cael eu rhannu a bod dymuniad i weld y system yn cael ei hariannu ar sail y gost wirioneddol.
- Bod llawer o feysydd o fewn addysg a'r Cyngor yn galw am fwy o gyllid, megis trafnidiaeth, a nodwyd bod cyfyngiadau sylweddol ar y gallu i weithredu heb adnoddau ychwanegol.
- Bod gohebiaeth wedi'i hanfon at Ysgrifennydd Addysg Llywodraeth Cymru yn ei wahodd i Wynedd i weld y canolfannau trochi.

Nodwyd sylw bod y gwaith a ddisgwyli'r gan gyrff llywodraethol yn lawer iawn i wirfoddolwyr ymdrin ag ef, yn enwedig mewn ysgolion uwchradd. Nodwyd bod llawer o ofyn ar amser llywodraethwyr ac, i ryw raddau, bod hyfforddiant yn ychwanegu at y gofyn hwn.

Mynegwyd barn bod y Strategaeth Ysgolion yn un gymeradwy iawn, ond bod pellter rhwng yr amcanion a realiti sefyllfa ysgolion, yn benodol ysgolion uwchradd. Cydnabuwyd bod y realiti hwn yn cael ei cydnabod o fewn y strategaeth. Nodwyd bod heriau cyllido cludiant yn her sylweddol i amcanion sy'n ymwneud ag iechyd a llesiant. Gofynnwyd i ailedrych ar effaith toriadau cludiant i ddisgyblion fynd i ysgol o ran cydraddoldeb a chynhwysiad, gan fod hyn yn cael effaith fwy sylweddol ar blant o gefndiroedd difreintiedig. Mynegwyd y barn bod angen canolbwyntio o fewn y strategaeth ar lythrennedd gan ei fod yn elfen bwysig i alluogi pobl ifanc i lwyddo yn y dyfodol.

Nodwyd sylw bod diffyg yn bodoli o ran cadw athrawon. Cyfeiriwyd at ddata gan Gyngor y Gweithlu Addysg sy'n dangos o'r cohort o athrawon a oedd newydd

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

gymhwyso yn 2015, bod 40% wedi gadael y proffesiwn addysg. Mynegwyd bod swyddi hybrid yn llawer mwy deniadol na swyddi mwy caeth. Pwysleisiwyd nad arian yn unig yw'r her, ond bod angen edrych ar y ffordd y mae staff addysg yn gweithio hefyd er mwyn denu a chadw mwy o athrawon.

Holwyd ynghylch y prif grwpiau ymgynghorol ar gyfer y strategaeth, wrth nodi y dylid ychwanegu Estyn at y rhestr hon. Cwestiynwyd pam nad oedd rhieni wedi'u hymgysylltu mewn unrhyw ffordd ffurfiol na thrwy holiadur. Mynegwyd barn nad oedd mewnbwn llais y rhieni yn y strategaeth ysgol, tu hwnt i'r corff llywodraethol. Mewn ymateb, nodwyd bod y strategaeth ar ffurf ddrafft a bod ymgysylltu'n parhau a bod ysgolion wedi'u hannog i gwblhau holiaduron a chyflwyno ymatebion. Nodwyd bod cyfathrebu rheolaidd wedi digwydd gyda'r ysgolion i annog cyfraniad a bod parodrwydd i gynnwys rhieni yn fwy uniongyrchol wrth symud ymlaen. Cytunwyd bod llais rhieni yn bwysig i gyfeiriad y gwaith a na fyddai rhwystrau i gynnwys rhieni yn y cam nesaf o fireinio.

Holwyd ynghylch trefniadau'r Gwasanaeth Cefnogi Ysgolion yn dilyn newidiadau rhanbarthol. Holwyd am eglurder ynghylch pwy sy'n gwneud beth, capasiti'r timau, a'r goblygiadau o symud i drefn newydd. Nodwyd bod ysgolion yn teimlo bwch ar ôl diwedd y Gwasanaeth Effeithlonrwydd Ysgolion (GwE) o ran herio ysgolion, cefnogi staff, datblygu arweinwyr a darparu hyfforddiant perthnasol ac o safon i athrawon a chymorthyddion. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Mai penderfyniad Llywodraeth Cymru oedd dod â gwasanaeth rhanbarthol GwE i ben.
- Bod cyfnod o ansicrwydd wedi parhau wrth aros am fframwaith genedlaethol newydd ar gyfer gwella a chefnogi ysgolion.
- Bod y fframwaith newydd wedi'i addo ers wythnosau a bod disgwyl ei dderbyn cyn y Nadolig.
- Bod cyfeiriad y system yn newid yn sylweddol.
- Bod y drefn newydd yn symud i fodel lle byddai ysgolion yn cael eu hwyluso i gefnogi ei gilydd. Roedd hyn yn codi heriau ymarferol o ystyried prinder arweinwyr, her recriwtio, a chyfyngiadau amser ac adnoddau staff ysgolion.
- Credwyd na fyddai'r drefn newydd yn hollol addas ar gyfer Gwynedd ac felly bod tîm o swyddogion cefnogi yn bodoli'n lleol, ond bod capasiti'n parhau'n her oherwydd nifer uchel o ysgolion a lledaeniad daearyddol.
- Bod y sefyllfa yn y sector uwchradd yn fwy heriol oherwydd anhawster penodi swyddogion ychwanegol.
- Bod swyddogion medrau ar gael ar gyfer meysydd megis llythrennedd, rhifedd a sgiliau digidol, a nodwyd bod y trefniant hwn wedi'i fabwysiadu i ddiogelu arbenigedd a chwrdd â galw ysgolion am gefnogaeth bwnc benodol.
- Bod ansicrwydd yn parhau ynghylch a yw'r capasiti'n ddigonol i gefnogi pob ysgol yn y tymor hir.
- Bod nodyn briffio yn cael ei baratoi i Aelodau i egluro'r trefniadau a'r rolau, a nodwyd bod hynny'n ymateb i'r angen am eglurder ymarferol.

Mynegwyd barn bod yr egwyddorion o fewn y strategaeth yn rhy aneglur. Cwestiynwyd a oedd hynny'n fwriadol o ystyried niferoedd disgyblion, ac nad

oedd cyfeiriad at y nifer o oedrannau y dylai athrawon ddysgu o fewn un dosbarth.

Cytunwyd bod gormod o gyfrifoldebau yn cael eu rhoi ar ysgwyddau llywodraethwyr a bod hyn yn rhwystro'r awdurdod i gynllunio yn strategol ar draws y sir, yn enwedig o ran penodiadau penaethiaid. Awgrymwyd bod lle i gael sgwrs ar lefel gweithgor ynghylch profiadau llywodraethwyr.

Tynnwyd sylw at yr angen i gynnwys ysgolion ffydd yn y drafodaeth a bod eu safbwyntiau yn berthnasol i gwblhau'r strategaeth. Mewn ymateb, nodwyd bod trafodaethau eisoes yn digwydd gyda arweinwyr ysgolion ffydd a y byddai eu barn yn cael ei chynnwys wrth symud ymlaen.

Mynegwyd barn y dylai'r strategaeth fod yn fwy penodol gan nodi mesuryddion llwyddiant a mesur hyn sydd wedi'u cyflawni. Mewn ymateb, derbyniwyd bod diffyg pendantrwydd ac uniondeb ynghylch sut y bydd hyn yn cael ei gyflawni o fewn cyfnodau penodol gan fod sefyllfaoedd ysgolion yn dynamig. Nodwyd bod bwriad adolygu stad ysgolion wrth i ddangosyddion gael eu hadolygu a chymharu bob mis Ionawr.

Mynegwyd barn bod elfennau o'r strategaeth yn mynd i drawsnewid sut mae addysg yn cael ei chyflwyno i nifer fawr o bobl ifanc. Rhagwelir y bydd y strategaeth yn cael effaith gadarnhaol ar lefelau plant sy'n dadgofrestru, yn enwedig o fewn teuluoedd dosbarth gweithiol. Tynnwyd sylw at ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol gan nodi bod angen sicrhau bod llais y cohort hwn, a llais eu rhieni neu eiriolwyr, yn rhan gadarn o'r strategaeth. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod ymgysylltu gyda phlant a phobl ifanc eisoes yn digwydd drwy fforwm plant a phobl ifanc.
- Bod bwriad i sicrhau bod ystod eang o blant o wahanol gefndiroedd a heriau yn cael cyfle i gyfrannu.
- Bod y Comisiynydd Plant yn fodlon gyda'r camau mae'r adran yn eu cymryd i sicrhau bod llais y plentyn yn ganolog.
- Bod angen cynyddu nifer y swyddogion ymgysylltu.
- Bod her yn bodoli ynghylch derbyn adnoddau anghenion dysgu ychwanegol digonol.
- Bod niferoedd disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cynyddu yn genedlaethol.

Apeliwyd am fwy o le amlwg o fewn y strategaeth i'r Gymraeg, gan nodi ei bod ar waelod y dudalen gwerthoedd, nid oedd wedi ei gynnwys yn y weledigaeth ar dudalen chwech, nid oedd mesuryddion llwyddiant ar gyfer yr iaith, ac nad oedd sôn am yr iaith Gymraeg o dan egwyddorion y sector.

Nodwyd bod yr holl ddata o fewn y strategaeth wedi'u seilio ar dueddiadau poblogaeth hyd at y flwyddyn 2026, ond bod gwefan Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) yn dangos rhywfaint o gynnydd yn y duedd yn 2032 a 2042. Nodwyd bod cysylltiadau ehangach yn bodoli rhwng tai, economi a niferoedd plant, a nodwyd bod angen datblygiadau sylweddol i wrthdroi'r dirywiad. Mynegwyd barn bod angen edrych tuag at y dyfodol o ran y data poblogaeth. Pwysleisiwyd yr angen i warchod ysgolion bychain cefn gwlad sydd mewn

trafferthion o ganlyniad i'r dirywiad demograffig rhag cael eu cau. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y duedd ddemograffig yn sefydlog, ac felly mae angen cynllunio yn unol â realiti'r sefyllfa.
- Cydnabuwyd bod lle i gryfhau'r sylw at yr iaith Gymraeg, ond pwysleisiwyd bod y Strategaeth Iaith Addysg yn ddogfen ar wahân ac yn hynod o uchelgeisiol.
- Bod mwy a mwy o ysgolion yn disgyn i fewn i warchodaeth.
- Bod teimlad o annhegwch o safbwynt rhai ysgolion mwy o gymharu ag amgylchiadau ysgolion llai, gan fod rhan o'u cyllideb yn ariannu ysgolion o fewn gwarchodaeth. Pwysleisiwyd bod y strategaeth yn ceisio mynd i'r afael â'r teimladau hynny drwy egwyddorion a dull cynllunio teg.
- Bod y cyd-destun demograffig yn gwneud y drafodaeth yn anodd ond yn angenrheidiol.

Holwyd ynghylch y posibilrwydd o gael lleoliad Uned Gyfeirio Disgyblion yn Ne Gwynedd. Mewn ymateb, nodwyd bod cynllun yn y biblinell ar gyfer lleoliad ychwanegol yn Ne Gwynedd.

Nodwyd bod defnydd o systemau digidol i nodi pryderon diogelu yn arfer rhagorol ym mwyafrif ysgolion y sir, a chadarnhawyd y disgwyliad y byddai hyn yn wir ar draws pob ysgol erbyn mis Mawrth 2026. Cwestiynwyd a oedd yr adran addysg am ariannu'r rhain. Mewn ymateb, cadarnhawyd byddai'r adran addysg yn ariannu'r systemau digidol hyn.

PENDERFYNWYD

1. **Croesawu'r strategaeth a derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
2. **Bod y Pwyllgor Craffu yn argymhell i'r Aelod Cabinet Addysg fod angen cynnwys gwybodaeth bellach am ddiogelu, tlodi, tegwch cymdeithasol, ysgolion ffydd, mynediad i lais rhieni, cynhwysiad, y Gymraeg, lles staff a llywodraethiant yn y Strategaeth Ysgolion.**
3. **Bod gwybodaeth am y Gwasanaeth Cefnogaeth Ysgolion yn cael ei dosbarthu i'r aelodau.**
4. **Gofyn i'r Adran Addysg sicrhau bod diogelu yn cael ei integreiddio i gynllunio'r adran.**
5. **Bod y Cabinet yn ymwybodol o bwysigrwydd lles staff i ddenu a chadw staff ac yn gwneud yr hyn sy'n bosibl i hyrwyddo lles ac amodau ffafriol.**
6. **Gofyn i'r Adran Addysg roi ystyriaeth lawn i argymhellion newydd Llywodraeth Cymru ynglŷn â llywodraethiant pan ddaw'r rhain i law.**

6. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET ADDYSG

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Addysg yr adroddiad. Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Holwyd ynghylch data'r Gyfundrefn Drochi, yn benodol faint sy'n dechrau'r cwrs 10 wythnos ond nad ydynt yn ei gwblhau. Gofynnwyd am ddata ynghylch faint sy'n tynnu'n ôl o'r broses a faint o geisiadau sy'n cael eu gwrthod, gan nodi y byddai hynny'n rhoi darlun mwy cyflawn na'r wybodaeth bresennol sy'n canolbwyntio ar lefel y sgiliau ar ddiwedd y cwrs. Mewn ymateb, nodwyd y byddai'r data yn cael ei ddarparu ac nad oedd tystiolaeth ar hyn o bryd fod tynnu'n ôl yn broblem fawr, ond cydnabuwyd y gallai amgylchiadau unigol amrywio.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

Cwestiynwyd a oes bwriad datblygu lleoliadau llai neu ddarpariaeth fwy pwrpasol ar gyfer dysgwyr sy'n ei chael hi'n anodd ymdopi mewn trefniadau prif lif oherwydd niwroamrywiaeth, iechyd meddwl neu gorbryder. Cwestiynwyd a oes modd cyfuno unrhyw unedau o'r fath gyda safleoedd ysgolion llai sy'n wynebu heriau o ran niferoedd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod cynhwysiant yn egwyddor graidd, ac nad oedd y weledigaeth yn golygu symud dysgwyr i unedau ar wahân fel ateb awtomatig.
- Mai'r man cychwyn oedd cryfhau capasiti ysgolion prif lif a addasu'r ddarpariaeth, gyda lefelau staffio priodol a hyfforddiant er mwyn gallu darparu cefnogaeth effeithiol.
- Bod angen mwy o adnoddau er mwyn addasu ysgolion prif lif i'w gwneud yn addas ar gyfer plant o bob gallu.
- Bod hi'n dod yn anoddach cefnogi plant o bob angen o fewn ysgolion prif lif am amryw o resymau, megis anghenion sy'n fwyfwy dwys.
- Bod costau cludiant a phrofiad y plentyn o ran cymysgu gydag eraill yn ffactorau pwysig wrth ystyried darpariaeth ar wahân.

Cwestiynwyd pam nad oedd cyfeiriad amlwg at yr adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder' o fewn y ddogfen gerbron, gan nodi mai dyma'r cyfarfod craffu addysg ac economi cyntaf ers cyhoeddi'r adroddiad ac y gallai'r diffyg cyfeiriad beri pryder i'r cyhoedd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod ymateb i'r adroddiad yn cymryd dros 80 y cant o amser yr adran ar hyn o bryd, gyda ffocws dros sawl tîm i ymateb i'r adroddiad.
- Bod pethau eraill y mae'r adran yn eu gwneud ar yr un pryd gyda'r un lefel o adnoddau, ei gwneud yn gynyddol heriol i'w cyflawni.
- Bod adnoddau ychwanegol wedi'u sicrhau ar gyfer ymateb i'r adroddiad a bod trefniadau adrodd i'r Bwrdd Rhaglen, gyda chraffu pellach ar waith y Bwrdd Rhaglen i ddigwydd yn fuan.
- Bod angen sicrhau bod y gwaith ymateb yn fwy gweladwy o fewn adroddiadau ffurfiol.
- Bod cyfle i'r Pwyllgor drafod yr ymateb i'r adroddiad yn llawn yn gynnar yn Ionawr 2026.

Cwestiynwyd ynghylch y cynnydd mewn addysg yn y cartref ers y pandemig, gan fynegi pryder am ddiogelu ac am sut y gellid sicrhau bod plant yn derbyn addysg addas. Chodwyd y posibilrwydd y gallai'r duedd barhau i gynyddu. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y cynnydd yn lefelau dadgofrestru yn duedd genedlaethol a bod sefyllfa Gwynedd yn debyg i'r canolrif yn genedlaethol.
- Bod newid yn y contract cymdeithasol yn dilyn y pandemig wedi chwarae rhan.
- Bod sefyllfaoedd lle mae plant yn gwrthod mynychu neu'n ei chael hi'n anodd ymdopi yn gallu arwain at rieni yn dewis dadgofrestru fel yr opsiwn haws.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod carfan o rieni sy'n addysgu yn y cartref yn gwneud hynny am y rhesymau cywir ac yn ei wneud yn briodol, ond cydnabuwyd fod carfan yn dadgofrestru am amryw o resymau amhriodol, megis osgoi canlyniadau mynychu gwael.
- Bod ymweliadau yn cael eu cynnal a chefnogaeth yn cael ei gynnig lle bo hynny'n bosibl ond fod cyfyngiadau pan nad yw teuluoedd yn ymgysylltu. Nad oedd gan y Cyngor bwerau i orfodi mynediad i gartref plentyn.
- Bod yr adran yn rhannu'r pryder ynghylch y cynnydd ac yn gwneud popeth o fewn ei gallu i liniaru'r effeithiau, ac i gwestiynu pam bod rhieni yn dadgofrestru plant ac i atal hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf.
- Bod y cynnydd yn peri pryder o ran diogelu ac y byddai'r adran yn croesawu unrhyw gamau gan y llywodraeth i roi mwy o bwerau i'r Cyngor i allu ymweld â phlant o fewn y cartref er mwyn cyfathrebu â hwy yn uniongyrchol.

Cwestiynwyd a oedd y plant sy'n cael eu haddysgu yn y cartref yn bennaf o deuluoedd lleol neu o deuluoedd oedd wedi symud i Wynedd. Nodwyd na ellid rhoi ateb pendant o fewn y cyfarfod i'r cwestiwn hwn.

Holwyd a yw'r ffaith nad yw tua 30% o ddisgyblion yn manteisio ar brydau ysgol am ddim yn peri pryder, gan gwestiynu pam fod y mesur wedi'i ddangos yn wyrdd o fewn yr adroddiad. Holwyd a yw'r patrwm yn amrywio rhwng ysgolion neu'n gyson ar draws y sir. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod dymuniad i bob plentyn fanteisio ar y cynnig fel ffordd o sicrhau pryd maethlon bob dydd.
- Bod y dangosydd yn wyrdd oherwydd gwelliant ers y flwyddyn flaenorol, ond cydnabuwyd bod lle amlwg i wella.
- Bod nifer o resymau posibl, gan gynnwys dewisiadau unigol a phatrymau amrywiol lle mae rhai disgyblion yn cymryd cinio ysgol ar rai dyddiau a bocs bwyd ar ddyddiau eraill.
- Bod patrymau'n amrywio ar draws y sir.
- Bod trefniadau ar waith i gasglu barn a boddhad disgyblion ar y prydau, ond bod ymatebion wedi bod yn isel yn ddiweddar, a nodwyd bod bwriad i roi hwb i'r gwaith hwnnw er mwyn deall rhwystrau a gwella'r ddarpariaeth.

Nodwyd dryswch ynghylch pwy oedd awdur yr adroddiad. Mewn ymateb, nodwyd mai'r Aelod Cabinet Addysg oedd awdur yr adroddiad a byddai'r wybodaeth yn cael ei chywiro yn y ddogfen.

Nodwyd awgrym i anfon gwybodaeth yn dymhorol ac yn achlysurol at Gynghorwyr sy'n llywodraethwyr, er mwyn galluogi llywodraethwyr i holi penaethiaid am faterion addysgol o bwys a'u cyfeirio i roi sylw i faes penodol mewn cyfarfod llywodraethwyr, er mwyn eu galluogi i weithredu fel ffrind beirniadol gan dynnu sylw at feysydd allweddol megis diogelu, lles, cynhwysiant ac anghenion dysgu ychwanegol. Mewn ymateb, nodwyd bod hyn yn bwynt dilys a bod cyfle i gryfhau'r cysylltiad hwn. Nodwyd y byddai'r cais yn cael ei flaenoriaethu erbyn y flwyddyn newydd.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

Codwyd pryder ynghylch y cysylltiad posibl rhwng cynnydd mewn presenoldeb a chynnydd mewn dadgofrestru. Cwestiynwyd ynghylch effaith erlyn teuluoedd yn y llys o ganlyniad i bresenoldeb isel, gan nodi'r perygl y gallai teuluoedd bregus ddewis dadgofrestru ar ôl derbyn rhybuddion, gyda goblygiadau pellach o ran cefnogaeth a diogelu. Pwysleisiwyd bod llawer o rieni yn dadgofrestru eu plentyn oherwydd nad oes darpariaeth addas ar ei gyfer o fewn ysgolion. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod dealltwriaeth fod rhai rhieni mewn sefyllfaoedd anodd iawn ac yn teimlo nad oes ganddynt opsiwn arall.
- Bod angen i'r tîm lles arfer y gallu i gymryd camau cyfreithiol fel cam olaf, gan bwysleisio nad yw hynny'n digwydd yn ysgafn ac y byddai ystyriaeth eang yn cael ei rhoi i anghenion meddygol, iechyd meddwl a ffactorau eraill cyn cyrraedd y cam hwnnw.
- Bod cynnydd mewn presenoldeb yn dilyn erlyniad mewn nifer o achosion, er na fyddai hynny'n wir ym mhob achos.
- Mai'r nod yw sicrhau bod plant yn fwy diogel drwy fynychu'n rheolaidd.
- Bod swyddogion o fewn y tîm lles yn cynnal ymweliadau ac yn cynnig cymorth i deuluoedd plant sydd wedi dadgofrestru.
- Bod teuluoedd sy'n cysylltu am gymorth yn aml yn gallu cael llwybr cefnogi mwy cadarn tuag at ddychwelyd i'r ysgol lle bo hynny'n briodol.
- Bod trefniadau cydweithio gydag asiantaethau eraill i adnabod teuluoedd nad ydynt yn ymgysylltu, ac y byddai cysylltiadau yn cael eu gwneud â Gwasanaethau Plant yn unol â'r angen.
- Bod meithrin ymddiriedaeth gyda theuluoedd yn rhan ganolog o'r daith a bod y gwaith yn parhau i ddatblygu.

Codwyd pryderon ynghylch y Gwasanaeth Ieuencid, gan holi faint o fonitro sy'n digwydd o ran y clybiau cymunedol. Cwestiynwyd pam bod niferoedd isel yn mynychu rhai clybiau cymunedol, ac a oedd hynny oherwydd nad oedd y clybiau'n cynnig y ddarpariaeth fwyaf priodol i blant y gymuned. Cwestiynwyd sut y dylid dehongli canrannau boddhad uchel mewn cymhariaeth â'r ffigurau cyfranogiad, ac a yw'r gwasanaeth yn cael adborth y plant sy'n mynychu yn unig yn hytrach na phlant o fewn ysgolion sy'n dewis peidio â mynychu. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y canrannau yn adlewyrchu boddhad y rhai sydd wedi ymgysylltu â'r gwasanaeth.
- Bod y ffigurau cyfranogiad yn gymharol uchel yng nghyd-destun maint y boblogaeth o bobl ifanc ar hyn o bryd, gan nodi effaith y gostyngiad demograffig, ond cydnabuwyd bod lle i wella a bod dyhead i gynyddu ymgysylltiad.
- Bod gwaith yn cael ei wneud drwy ysgolion i ddeall beth mae pobl ifanc ei eisiau o'r ddarpariaeth, a nodwyd bod y gweithgareddau yn cynnwys elfen gymdeithasol a hamddenol yn ogystal ag elfen addysgol.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod gwallau hanesyddol wedi digwydd, ond bod gwelliannau'n cael eu gweld, gyda chynnydd yn nifer y clybiau cymunedol a gwaith ar y gweill i ymestyn darpariaeth i ragor o ardaloedd.
- Bod angen sicrhau bod y ddarpariaeth yn cyd-fynd â dymuniadau pobl ifanc.

PENDERFYNWYD

1. **Derbyn yr adroddiad gan nodi'r cwestiynau ar ddysgu o adra, dad-gofrestru, defnydd o unedau, cinio ysgol, trefniadau monitro, clybiau ieuencid a diogelu.**
2. **Nodi pwysigrwydd rhoi proffil uchel i ddiogelu mewn dogfennaeth er pwrpas rhoi cysur i'r cyhoedd, a bod y mater yn cael ei flaenoriaethu gan yr awdurdod.**
3. **Gofyn i'r Aelod Cabinet Addysg i:**
 - ystyried cynnal ymarferiad i ganfod pam nad yw cymaint o blant yn manteisio ar ginio ysgol am ddim.
 - ystyried a oes ffyrdd o roi gwybodaeth i lywodraethwyr ynglŷn â sut i holi mewn cyfarfodydd cyrff llywodraethol ysgolion yn effeithiol.
 - sicrhau bod pob cam yn cael ei gymryd i osgoi dad-gofrestru yn ein hysgolion.

7. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET ECONOMI

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned yr adroddiad gan nodi, ers ym mis Mehefin, bod y gwasanaethau yn parhau i wneud cynnydd da tuag at dargedau a phrosiectau blaenoriaeth y Cyngor o fewn ei bortffolio. Nodwyd bod nifer o'r prosiectau ar y trywydd iawn i gyflawni canlyniadau cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Nodwyd bod gwaith ar y cyd wedi bod yn digwydd gyda Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol cyfagos i baratoi adroddiad ar gyfer ymgynghori i gyflwyno ac i sefydlu ardoll twristiaeth o fis Mawrth 2026 ymlaen. Nodwyd y bwriad i gynnal trafodaeth fanylach gyda'r Pwyllgor Craffu ym mis Chwefror ar ôl asesu effaith unrhyw gynnig ar economi a chymunedau Gwynedd. Nodwyd bod lefelau boddhad cwsmeriaid gyda gwasanaethau llyfrgelloedd ac archifau yn parhau'n uchel, a nodwyd bod grantiau hyd at £300,000 wedi'u cynnig i 69 o sefydliadau ledled Gwynedd i hyrwyddo diwylliant a digwyddiadau. Nodwyd bod gwasanaethau adfywio a chefnogaeth gymunedol wedi sicrhau buddsoddiad o £9.8m ar gyfer prosiectau amrywiol ar draws y sir, a nodwyd bod £370,000 wedi'i ddyrannu drwy gynllun peilot cronfeydd cynghorau tref a chymuned o dan amserlen dynn gan y Llywodraeth. Nodwyd bod 55 o gynghorau wedi ymateb i'r cynllun, a nodwyd gobaith y byddai'r gronfa ar gael eto yn 2026-27 gyda mwy o rybudd i gynghorau allu ymateb.

Nodwyd bod Wythnos Busnes Gwynedd ym mis Hydref wedi rhoi cyfle i wrando ar faterion sy'n bwysig i fusnesau yn ystod cyfnod economaidd heriol ac i ddathlu llwyddiannau busnesau mawr a bach. Nodwyd bod £900,000 wedi'i ddyrannu mewn grantiau i fusnesau, a nodwyd y byddai'r rownd nesaf yn cael ei chyhoeddi yr wythnos ganlynol. Nodwyd bod gwaith cefnogi cyflogaeth wedi cynorthwyo 48 o bobl yng Ngwynedd i oresgyn rhwystrau i waith. Nodwyd bod Llywodraeth y Deyrnas Unedig (DU) wedi cyhoeddi bod cais Parth Deallusrwydd Artiffisial Gogledd Cymru wedi bod yn llwyddiannus a bod safle Trawsfynydd wedi'i enwi fel rhan o'r cais. Yn ddibynnol ar sicrhau caniatâd cynllunio, bydd Llywodraeth Cymru yn cynnig yr un buddion i'r safle â'r safleoedd porthladd rhydd ym Môn. Nodwyd bod y datblygiad hwn yn rhoi hwb i ddatblygu'r parc gwyddoniaeth yn

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

Nhrawsfynydd. Nodwyd y gobaith i gyflwyno manylion yr achos busnes i'r Pwyllgor yn y flwyddyn newydd.

Nodwyd bod cynnydd da wedi'i wneud gyda datblygiadau Parc Padarn a bod canolfan groeso wedi'i chwblhau, ond bod gostyngiad yn nifer y defnyddwyr Byw'n lach yn peri pryder. Nodwyd bod Bwrdd Byw'n lach yn ymateb yn rhagweithiol drwy addasu'r cyfleusterau a'r cynnig. Nodwyd bod lleihad yn nifer y plant sy'n cael gwersi nofio trwy'r ysgol yn parhau i gyfrannu at ostyngiad cyffredinol, a nodwyd bod gwaith ar y cyd gyda Byw'n lach a'r Adran Addysg yn parhau i annog ysgolion a phlant i fynychu, gan nodi bod cynnydd bychan wedi'i weld yn ystod y misoedd diweddar. Diolchwyd i staff morwrol a'r harbyrau am weithio'n galed drwy stormydd y gaeaf er mwyn sicrhau bod arfordiroedd a phorthladdoedd y sir yn ddiogel.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Holwyd ynghylch realaeth y rhagolygon cyflogaeth sy'n gysylltiedig â'r parc gwyddoniaeth yn Nhrawsfynydd, a holwyd a fyddai sefydlu safle 'Small Modular Reactor' (SMR) fel Wylfa wedi dod â mwy o swyddi i'r ardal. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod cynigion hanesyddol wedi bod yn gysylltiedig â'r posibilrwydd o ddatblygiad SMR ar y safle.
- Bod y darlun polisi wedi newid, gyda Llywodraeth y DU yn symud i gyfeiriad gwahanol o ran ariannu a blaenoriaethu, gan olygu nad oedd cynnig tymor byr i ddatblygu SMR yn Nhrawsfynydd.
- Bod ffocws y gwaith presennol ar gadw a sicrhau parhad y gwaith dadgomisiynu ar y safle dros y blynnyddoedd nesaf, gyda thua dau gant o swyddi yn gysylltiedig â'r gwaith hwn ar hyn o bryd.
- Bod rhaglen y dadgomisiynu yn ymestyn hyd at tua 2060.
- Bod datblygu hwb y parc gwyddoniaeth yn cael ei ystyried fel cyfle i arloesi, denu syniadau newydd a nodi cyfleoedd amrywiol i greu cyflogaeth yn y dyfodol, gan ddefnyddio'r seilwaith a'r sgiliau sydd eisoes ar y safle.
- Bod cyfle i rannu rhagor o fanylion gyda'r Pwyllgor ar y cynlluniau yn y flwyddyn nesaf.

Holwyd beth arall oedd y gwasanaeth yn ei wneud i ddenu cyflogaeth i Wynedd, gan holi'n benodol am ddatblygiad canolfan fwyd ar safle Glynllifon o dan raglen Twf Gogledd Cymru. Cwestiynwyd ymhellach a fyddai'r cyfleoedd yn cynnig swyddi cyflog byw yn hytrach na swyddi cyflog isel. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y cynllun yn symud ymlaen ond bod angen ei addasu am ddau reswm, sef ystyriaethau cynllunio a newidiadau mewn amgylchiadau sefydliadol.
- Bod adborth cynllunio wedi dangos na fyddai'r elfen o gael unedau bwyd ar y safle o'r cynnig gwreiddiol yn debygol o gael cefnogaeth oherwydd effaith ar fioamrywiaeth a bywyd gwyllt, ond nodwyd nad oedd hynny'n golygu y byddai'r elfen honno'n diflannu'n llwyr gan y byddai opsiynau ar safleoedd amgen yn cael eu hystyried y tu allan i Glynllifon.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod y cynnig bellach yn cael ei ddatblygu drwy dri cham, gyda'r cam cyntaf yn ymwneud â thechnoleg newydd ar gyfer parlwr godro.
- Bod buddsoddiad sylweddol (tua £2m) yn y parlwr godro er mwyn addysgu pobl ifanc a ffermwyr lleol ynghylch technoleg y dyfodol.
- Bod cam dau o'r datblygiad yn cynnwys sefydlu canolfan laeth defaid, gan nodi y byddai'n gyntaf o'i fath yng Nghymru, gyda'r bwriad o annog twf sector sy'n ehangu mewn rhannau o Ewrop.
- Bod cam tri o'r datblygiad yn cynnwys datblygu hwb arloesi gwledig, gyda'r cais cynllunio ar fin cael ei gwblhau, a nodwyd y byddai'r ganolfan hon drws nesaf i'r coleg ac yn arbenigo mewn technoleg ar gyfer amaethyddiaeth y dyfodol.
- Bod y cynllun cyfan yn fuddsoddiad o dros £10 miliwn.

O ran denu buddsoddiad yn ehangach, nodwyd:-

- Bod y strategaeth economaidd yn ceisio nodi meysydd twf dros y blynyddoedd nesaf er mwyn creu sail i ddenu buddsoddiad.
- Bod datblygiadau megis parth deallusrwydd artifisial yn debygol o gynyddu diddordeb cwmnïau i leoli yn yr ardal.
- Bod trafodaethau'n digwydd gyda nifer o gwmnïau sydd â diddordeb mewn lleoli eu hunain yng Ngwynedd.
- Bod angen sicrhau bod sgiliau ar gael yn lleol, a nodwyd y bwriad i weithio gyda cholegau er mwyn sicrhau bod digon o bobl ifanc yn cael eu paratoi ar gyfer y meysydd hyn.

Holwyd ynghylch monitro a dylanwadu ar ansawdd swyddi o fewn cynlluniau grant, gan gyfeirio at ddisgwyliadau megis talu'r cyflog byw a hyrwyddo'r Gymraeg mewn busnesau sy'n derbyn cefnogaeth. Mewn ymateb, nodwyd bod amodau penodol yn cael eu gosod fel rhan o grantiau'r Cyngor, a nodwyd bod dau amod allweddol yn cynnwys talu'r cyflog byw a hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg. Nodwyd bod y rhain yn cael eu monitro tra bo'r rhaglen yn fyw, ond nodwyd nad oedd modd monitro ymhellach ar ôl i'r cyfnod grant (tua tair blynedd) ddod i ben. Nodwyd bod y grantiau yn darparu lefel o ddylanwad ar fusnesau, ond nodwyd bod ansicrwydd ynghylch parhad y cronfeydd ar ôl mis Mawrth.

Holwyd ynghylch digwyddiadau mawr a chymunedol ar draws y sir gan nodi bod rhai digwyddiadau wedi tyfu i'r fath raddau fel bod gofynion iechyd a diogelwch, trefniadau gweithredol a'r ddibyniaeth ar wirfoddolwyr yn ei gwneud hi'n anodd cynnal y digwyddiadau, er gwaethaf eu budd economaidd i ardaloedd lleol. Cwestiynwyd a oedd modd i'r adran gefnogi'r grwpiau sy'n trefnu'r digwyddiadau hyn ar draws y sir. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y gwasanaeth wedi cydnabod pwysigrwydd digwyddiadau pan fyddant yn cael eu rheoli'n ddiogel.
- Bod swydd cydlynedd digwyddiadau wedi'i phenodi i gefnogi trefnwyr drwy'r broses o sicrhau trefniadau diogel, gan gynnwys cyfeirio at y grŵp diogelwch digwyddiadau lle bo angen.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF) ar gael i gefnogi digwyddiadau ar draws y sir, a bod hyn hefyd yn rhoi dylanwad i hyrwyddo egwyddorion megis gwirfoddoli lleol, dwyieithrwydd, a thwristiaeth gynaliadwy.
- Bod ansicrwydd ynghylch cyllid ar ôl mis Mawrth, gan nodi nad oedd cyllideb fewnol y Cyngor i gefnogi digwyddiadau yn y tymor nesaf, ac y byddai'r sefyllfa'n dibynnu ar benderfyniadau Llywodraeth y DU.
- Bod sesiynau hyfforddi wedi'u cynnal i gefnogi trefnwyr, gan gynnwys sesiwn ar dywydd garw, a nodwyd y byddai sesiwn arall yn cael ei chynnal ar ddiogelwch mynydd a'r arfordir mewn partneriaeth â gwasanaethau achub.
- Bod trefnu digwyddiadau yn faes heriol gyda nifer o rwystrau, a bod y rôl cynghori yn bwysig i helpu trefnwyr i lywio'r gofynion a chysylltu â'r adrannau cywir, gan nodi bod grŵp traws-adrannol yn trafod digwyddiadau er mwyn sicrhau cydbwysedd rhwng budd a risg.

Nodwyd pryderon ynghylch effaith newidiadau i daliadau amaethyddol a'r goblygiadau i economïau pentrefi gwledig, gan gyfeirio at bwysau ar y diwydiant llaeth gan fewnforio rhyngwladol, ansicrwydd prisiau, a'r effaith ar fusnesau sy'n dibynnu ar amaethyddiaeth. Awgrymwyd i'r adran sefydlu grŵp tasg a gorffen yn y flwyddyn newydd i edrych ar y goblygiadau i Wynedd. Mewn ymateb, nodwyd bod y pryderon yn cael eu codi'n rheolaidd gan undebau amaethyddol a bod y strategaeth economaidd yn adlewyrchu gwerth y sector i economi Gwynedd. Nodwyd parodrwydd i drafod ymhellach pa gamau y gall awdurdod lleol eu cymryd o fewn cyd-destun ffactorau masnachol rhyngwladol sydd y tu hwnt i reolaeth lleol.

Pwysleisiwyd yr angen i gael hyfforddiant lleol i gefnogi cyfleoedd cyflogaeth yn ymwneud â Wylfa, a nodwyd profiad personol o'r angen i deithio pell i hyfforddiant yn y gorffennol. Mewn ymateb, nodwyd bod canolfan arbenigol peirianeg ac adeiladu wedi'i ddatblygu yn Llangefni yn wreiddiol mewn cysylltiad â Wylfa a bod y cyfleuster yno i gefnogi hyfforddiant ar gyfer adeiladu a pheirianeg ar gyfer y sector niwclear. Nodwyd bod cyfarfod swyddogion ynghylch Wylfa wedi'i drefnu ar gyfer yr wythnos ganlynol, ac y byddai'r pwyntiau am hyfforddiant lleol yn cael eu codi yn y trafodaethau hynny.

Holwyd am ddatblygiad 10 uned newydd ym Minffordd. Mewn ymateb, nodwyd bod y gwaith adeiladu wedi dechrau a bod ymholiadau wedi'u derbyn, ond nad oedd cytundebau ffurfiol yn cael eu rhoi hyd nes y byddai'r gwaith adeiladu wedi'i gwblhau. Nodwyd bod cysylltiad posibl hefyd rhwng Minffordd a'r parc gwyddoniaeth yn Nhrawsfynydd, a nodwyd y gallai'r ddau ddatblygiad greu cyfleoedd i fusnesau gyd-leoli. Nodwyd bod busnesau lleol yn parhau i chwilio am le ychwanegol ac nad oedd digon o safleoedd wedi bod ar gael yn hanesyddol yn yr ardal. Nodwyd gobaith y byddai'r unedau'n addas i ateb y galw.

Holwyd ynghylch y gwasanaeth morwrol ym Morfa Bychan, yn benodol y problemau parcio dros nos ar y traeth a'r ffaith nad oedd gan swyddogion y pwerau i orfodi. Cwestiynwyd a oedd posibilrwydd o gyflwyno is-ddeddf i reoli'r sefyllfa. Mewn ymateb, nodwyd bod y traeth ym Morfa Bychan ymhlith y prysuraf yn y sir, a nodwyd bod trefniadau wardeiniaid tymhorol yn helpu i leihau rhai o'r problemau dros gyfnod yr haf. Nodwyd bod diffyg pwerau gorfodi sylweddol yn parhau, ac nad oedd disgwyl y byddai'n realistig cyflwyno is-ddeddf yn y tymor byr gan fod y broses yn hir ac yn gymhleth. Nodwyd y byddai angen ystyried

trefniadau eraill gan nodi nad oedd ateb hawdd, yn enwedig dros fisoedd y gaeaf er bod y pwysau'n ddueddol o ostwng. Pwysleisiwyd bod buddsoddiad i wella'r isadeiledd a chynyddu capasiti ar y safle wedi'i gynllunio ar gyfer dechrau'r flwyddyn newydd er mwyn lleihau effaith ar y pentref. Ymhelaethwyd y byddai'r gwasanaeth yn adolygu'r opsiynau yn rheolaidd wrth baratoi ar gyfer y tymor nesaf.

Mynegwyd barn bod gwrthgyferbyniad rhwng y darlun demograffig sy'n dangos lleihad sylweddol a'r drafodaeth ar yr un pryd am niferoedd uchel o swyddi yn cael eu creu o fewn y sector adeiladu a pheirianeg. Mynegwyd pryder ynghylch posibilrwydd mewnlif gweithlu a'r effaith ar dai a chynllunio cymunedol. Cwestiynwyd a oedd y sir mewn sefyllfa i flaengynllunio ar gyfer y posibilrwydd hwn.

Mewn ymateb, nodwyd bod angen rhoi'r datblygiadau yn eu cyd-destun a nodwyd nad oedd cynlluniau ar raddfa Wylfa yn cael eu rhagweld yng Ngwynedd yn y blynyddoedd nesaf. Nodwyd bod y parc gwyddoniaeth yn Nhrawsfynydd, yn y camau cynnar, yn debygol o olygu niferoedd llawer llai o swyddi, gyda tharged mwy realistig yn y tymor byr yn ymwneud â chreu cyfleoedd i bobl leol yn wyneb gostyngiad disgwyledig mewn gwaith dadgomisiynu dros amser. Nodwyd bod datblygiad canolfan ddata posibl yn cael ei ystyried, ond y byddai'r gwaith adeiladu dros gyfnod o tua chwe i wyth mlynedd yn hytrach nag ar unwaith. Pwysleisiwyd bod cynllunio'r gweithlu a'r sgiliau yn ffactor hanfodol ym mhob cynllun a na fyddai datblygiadau o'r fath yn ymarferol heblaw bod y gweithlu ar gael. Cadarnhawyd bod datblygiadau ar Ynys Môn yn debygol o gael effaith ar yr ardaloedd cyfagos, a bod hynny'n rhan o'r ystyriaeth ehangach.

Mynegwyd pryder ynghylch effaith penderfyniadau trethi diweddar ar fusnesau twristiaeth a lletygarwch, gan nodi enghreifftiau o gynnydd sylweddol mewn biliau treth a'r perygl o golli swyddi a chynnal cadwyn gyflenwi lleol, gan gynnwys cynhyrchwyr a chyflenwyr bwyd. Mewn ymateb, nodwyd bod y mater yn real ac yn effeithio ar fusnesau gwledig. Pwysleisiwyd mai'r hyn y gallai'r Cyngor ei wneud yn ymarferol oedd defnyddio'r dystiolaeth fel rhan o achos busnes clir dros becyn cefnogi mwy i fusnesau. Nodwyd bod grantiau busnes yn dod i ben ac nad oedd sicrwydd o gyllid ar ôl mis Ebrill, a bod y cyfuniad o ddiwedd grantiau a phwysau trethi yn cryfhau'r ddadl dros geisio cronfa cefnogi busnesau yn y flwyddyn nesaf.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.**
- 2. Gofyn i'r Adran Economi a Chymuned roi grŵp at ei gilydd yn fuan yn y flwyddyn newydd i ystyried yr heriau sy'n wynebu'r diwydiant amaethyddol.**

8. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET CYLLID

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid yr adroddiad, gan dynnu sylw at y dangosyddion coch ac ambr. Nodwyd bod un mesur o fewn y Gwasanaeth Incwm yn parhau yn y categori coch, sef balans gwerth dyledion amrywiol dros chwe mis oed ar ddiwedd Hydref 2025, a nodwyd bod y ffigwr ychydig o dan £3.2m. Ymhelaethwyd bod hyn yn gynnydd o £1.377m ers diwedd y mis blaenorol a bod £1.2m o'r cynnydd hwnnw yn deillio o ddyledion gan y Bwrdd Iechyd ac awdurdod lleol arall. Nodwyd bod dyled yr awdurdod lleol arall wedi deillio o gamgymeriad gweinyddol o fewn y Cyngor pan roddwyd rhif archeb anghywir ar anfoneb. Cadarnhawyd bod y mater hwn wedi'i ddatrys a bod y ddyled wedi'i thalu.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

Nodwyd bod dyled y Bwrdd Iechyd yn parhau yn her a bod y gwasanaeth oedolion mewn trafodaethau gyda'r Bwrdd Iechyd gyda'r gobaith y byddai'r ddyled yn gostwng. Tynnwyd sylw at fesurydd perfformiad 'Cyfradd casglu Treth Cyngor y flwyddyn gyfredol' y gwasanaeth casglu trethi a oedd yn adrodd yn ambr gan nodi bod y gwasanaeth wedi wynebu problemau sylweddol oherwydd niferoedd staff ar salwch tymor hir. Ymhelaethwyd bod y sefyllfa'n gwella a bod y gwasanaeth yn ymddangos fel pe bai wedi troi cornel ac yn dod yn ôl ar y trywydd iawn. Mynegwyd pryder bod cyfraddau casglu treth gyngor ac annomestig yn is yng Ngwynedd nag yn hanesyddol ac o gymharu ag awdurdodau eraill yng Nghymru, ond nodwyd amheuaeth a oedd y ffordd yr oedd yr ystadegau'n cael eu hadrodd yn adlewyrchu'r darlun llawn. Nodwyd, o'r wybodaeth fewnol, bod cyfradd casglu sylfaenol y dreth gyngor yn weddol normal, ond nodwyd bod y diffygion yn ymwneud yn bennaf â chasglu'r premiwm treth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Pwysleisiwyd bod hyn yn gallu altro'r ffigurau ar y cyfan. Nodwyd y bwriad i edrych ar y mater dros yr wythnosau a'r misoedd nesaf er mwyn rhoi darlun mwy cytbwys o'r sefyllfa.

Nodwyd, o ran y Cynllun Digidol, bod y gwaith yn symud ymlaen yn dda, ond nodwyd pryder penodol ynghylch y risgiau yn ymwneud â chostau trwyddedu meddalwedd, yn enwedig o ystyried y defnydd cynyddol disgwylidiedig o ddeallusrwydd artiffisial. Nodwyd disgwyliad ehangach o fewn y sector technoleg gwybodaeth y gallai prisiau godi ar ôl i ddefnydd sefydlogi, a nodwyd bod hyn yn fater y byddai'r gwasanaeth yn cadw llygad barcud arno yn y dyfodol.

Nododd y Pennaeth Cyllid ei fod yn fodlon gyda pherfformiad cyffredinol yr adran, er bod ychydig o heriau i'w gweld mewn rhai gwasanaethau. Pwysleisiwyd bod cynlluniau ar waith i ymdrin â'r heriau hynny gyda'r gobaith y byddai canlyniadau gwell yn dilyn yn fuan.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Holwyd ynghylch dyled y Bwrdd Iechyd. Cwestiynwyd a oedd y broblem yn deillio o wrthdaro ynghylch anfonebu neu gytundebau dyled, neu a oedd yn adlewyrchu prosesau gwael neu oedi talu. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y broblem wedi bodoli ers blyneddau.
- Bod elfen o oedi yn gysylltiedig â systemau, ond hefyd bod mwyafrif y dyledion yn ymwneud â'r Gwasanaeth Oedolion.
- Bod anghytundeb yn codi'n rheolaidd ynghylch pwy ddylai dalu pa gyfran o ofal unigolyn.
- Bod rheolau a chontractau i bennu cyfraniadau'r Cyngor a'r Bwrdd Iechyd, ond bod trafodaethau ar y cyfraniadau hyn yn cyfrif am llawer o'r ddyled.
- Bod swyddogion o fewn yr Adran Cyllid a'r Gwasanaeth Oedolion yn gweithio i gynnal y berthynas ac i roi pwysau ar y Bwrdd Iechyd.
- Bod profiad ar draws y chwe awdurdod yng Ngogledd Cymru bod y Bwrdd Iechyd, ar adegau, yn talu'r awdurdod sy'n pwysu ar y diwrnod hwnnw, gan adael y gweddill yn aros.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod trafodaethau ar lefel prif weithredwyr a chyfarwyddwyr gwasanaethau cymdeithasol yn digwydd i sicrhau bod y chwe awdurdod yn cydweithio'n agosach i roi pwysau cyson ar y Bwrdd Iechyd.

Holwyd a oedd gwir obaith y byddai'r ddyled yn gostwng o ystyried ei bod yn waeth nag mewn blynyddoedd blaenorol, neu a fyddai'n arwain at ddileu dyledion yn y pen draw. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod rhai dyledion yn agos at y trothwy lle gallent ddod o dan drefniadau statudol ar gyfer eu dileu oherwydd eu hoedran, a mai dyna pam yr oedd y gwasanaeth yn ceisio cadw'r dyledion yn fyw er mwyn osgoi'r sefyllfa honno.
- Bod hyn yn gallu bod yn rhwystredig gan y gallai'r trafodaethau ymddangos yn agos at ddatrysiad ac yna gallai'r sefyllfa lithro yn ôl.
- Bod risg sylweddol o orfod dileu rhywfaint o ddyled y Bwrdd Iechyd, ond hyd yn oed heb ddyled y Bwrdd Iechyd, bod cyfanswm y dyledion yn dal yn uwch na'r hyn a ddymunir.
- Bod tîm o swyddogion cefnogi Ffordd Gwynedd ac un swyddog arall yn gweithio ar wella trefniadau ac effeithiolrwydd casglu dyledion.
- Bod gobaith y byddai'r ddyled yn gostwng wrth i'r camau hyn ddod i rym.

Holwyd ynghylch defnydd deallusrwydd artiffisial ac a oedd cynllun gweithredu a phrotocol ar waith ar gyfer ei ddefnyddio o fewn y Cyngor, gan nodi'r posibilrwydd o ddefnyddio'r dechnoleg i ddarparu gwasanaethau'n rhatach ac yn fwy effeithlon. Cwestiynwyd a yw'r Cyngor eisoes yn defnyddio deallusrwydd artiffisial ar gyfer tasgau megis llunio adroddiadau cymhleth, a nodwyd y dymuniad am reolaeth glir ar ei ddefnydd a chynllun i'w wreiddio yn y dyfodol. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod deallusrwydd artiffisial yn dod yn fwy sefydlog o fewn y Cynllun Digidol a bod prosiect penodol wedi'i sbarduno yn ystod y misoedd diwethaf.
- Bod y prosiect yn ceisio creu astudiaethau achos o'r defnydd o ddeallusrwydd artiffisial o fewn gwasanaethau'r Cyngor, gyda'r bwriad i ddatblygu'r achosion defnydd hynny yn y lle cyntaf ac yna cynnal gwaith manylach i sicrhau defnydd diogel a defnydd sy'n gwneud synnwyr busnes.
- Bod y gwaith yn cael ei gynnal ar y cyd â chwmni trydydd parti ac y disgwylid datblygu hyd at chwe astudiaeth achos.
- Bod defnydd cyfyngedig o ddeallusrwydd artiffisial eisoes yn digwydd, gyda nifer fach o swyddogion yn defnyddio Microsoft Copilot.
- Bod y gwasanaeth wedi bod yn ofalus yn y dechrau oherwydd amheuan ynghylch gallu'r meddalwedd gyda'r Gymraeg, ond nodwyd bod hynny bellach wedi gwella'n sylweddol.
- Bod swyddogion technegol wedi creu ambell i ddatrysiad i ddarllen a chategoreiddio e-byst er mwyn blaenoriaethu gwaith yn gyflymach.

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

- Bod ymchwil a phrofi yn parhau ond nad oedd y defnydd wedi'i ymestyn yn eang eto, gan nodi'r bwriad i symud ymlaen yn raddol.
- Bod y prosiect astudiaethau achos yn fwriadol i greu achos busnes ac i adnabod cyfleoedd arbedion posibl dros amser.
- Bod cyllid ychwanegol wedi'i glustnodi i symud ymlaen gyda'r gwaith hwn cyn gwneud cais pellach am gyllid i'w ehangu.

Holwyd ynghylch llithriad mewn rhai prosiectau o fewn y Cynllun Digidol, a chwestiynwyd a oedd unrhyw brosiect yn peri mwy o bryder na'i gilydd, gan gynnwys enghraifft lle methwyd recriwtio i'r prosiect i arddangos y Cyngor fel cyflogwr digidol. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y swydd Hyfforddai Trawsnewid Digidol wedi ei hysbysebu ddwywaith i geisio penodi swyddog ar lefel ôl-raddedig, ond nodwyd nad oedd y profiad angenrheidiol ar gael yn y farchnad ar y pryd.
- Bod y rhaglen brentisiaethau gradd yn parhau a bod y gwasanaeth bellach ar y seithfed prentis, a bod bwriad i fynd allan eto y flwyddyn ganlynol i geisio sicrhau'r adnodd penodol a fethwyd yn flaenorol.
- Mai'r prosiect a fyddai'n peri'r pryder mwyaf pe bai'n llithro yw'r system rheoli adnoddau dynol a chyflogau, gan nodi ei fod yn hanfodol i allu talu staff ac aelodau.
- Bod y system bresennol yn dod i ben ddiwedd Rhagfyr 2026 a bod gwaith paratoi a chynllunio manwl eisoes wedi'i wneud.
- Bod llythyrau yn cael eu hanfon at ddarparwyr potensial a bod cyfnod tawelu wedyn cyn cadarnhau penodiad.
- Bod disgwyl gallu cadarnhau hynny cyn y Nadolig gyda'r bwriad i ddechrau gwaith gosod ar unwaith yn y flwyddyn newydd.
- Bod y cwmnïau a ystyriwyd yn gwmnïau profiadol sydd wedi gweithio gyda nifer o gynghorau, a mynegwyd hyder yn safon yr opsiynau a welwyd.

Cwestiynwyd ynghylch cyfradd cwblhau gwaith archwilio mewnol o fewn cynllun gwaith 2025-26, gan nodi bod 47 darn o waith o fewn y cynllun, gyda 16 wedi'u cwblhau erbyn 31 Hydref (34%). Holwyd a oedd hyn yn cyd-fynd â'r hyn a ddisgwylir ar gyfer y cyfnod. Mewn ymateb, nodwyd bod proffil y cynllun yn wahanol gan fod llawer o'r gwaith yn gysylltiedig â chynghorau cymuned drwy gytundeb. Nodwyd bod misoedd cynnar y flwyddyn ariannol yn tueddu i ganolbwyntio ar y gwaith hwnnw cyn canolbwyntio wedyn ar waith Cyngor Gwynedd. Nodwyd felly nad yw'r gyfradd yn dilyn llinell syth drwy'r flwyddyn. Mynegwyd hyder y byddai'r cynllun yn cael ei gwblhau. Pwysleisiwyd bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn monitro'r gwaith.

Cwestiynwyd ynghylch carreg filltir oedd yn nodi y dylai'r Prif Weithredwr, cyfarwyddwyr a Phennaeth Cyllid gyfarfod yn chwarterol i reoli effeithiau toriadau cyllidol cenedlaethol, gan nodi nad oedd hyn wedi digwydd yn hanner cyntaf y flwyddyn. Holwyd a oedd risg i'r Cyngor o ganlyniad. Mewn ymateb, nodwyd nad oedd cred bod risg sylweddol, a nodwyd bod adroddiadau ar y sefyllfa'n parhau i gael eu cyflwyno. Ymhelaethwyd bod adroddiad wedi mynd i'r Cabinet a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Hydref, ac y byddai

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI Dydd Iau, 11 Rhagfyr 2025

adroddiadau pellach yn mynd i'r ddau bwyllgor ym mis Ionawr. Nodwyd bod gwireddu'r cynlluniau arbedion dros y blynyddoedd diwethaf wedi bod yn uchel o ran canran, er nad oedd bob amser wedi cyrraedd 100%. Pwysleisiwyd bod y gwaith ymarferol yn parhau yn y cefndir er mai dyhead oedd cynnal mwy o gyfarfodydd ffurfiol.

Holwyd ynghylch y newyddion diweddar ynghylch cyllido'r Cyngor, yn benodol a ellid rhoi amcangyfrif o sut y byddai'n newid y rhagolygon ariannol. Mewn ymateb, nodwyd bod angen ailystyried y sefyllfa ar ôl y cyhoeddiadau diweddar a bod pob adran wedi cael cais i ystyried pa arbedion fyddai'n bosibl. Nodwyd mai'r ddealltwriaeth oedd y gallai gweithredu'r newidiadau ym mis Ebrill 2027 fod yn fwy realistig na mis Ebrill 2026, oherwydd yr amser sydd ei angen i wireddu'r cynlluniau. Nodwyd y bwriad i gynnal gweithdai yn y flwyddyn newydd er mwyn gweithio'n rhagweithiol gyda'r Aelodau. Pwysleisiwyd y byddai'r broses gosod cyllideb yn mynd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 5 Chwefror, i'r Cabinet ar 10 Chwefror, ac i'r Cyngor yn gynnar ym mis Mawrth. Nodwyd, o ran lefel cynnydd yn y dreth gyngor, bod angen gwneud mwy o waith cyn gallu rhoi ffigwr terfynol, ond nodwyd y posibilrwydd o fod o gwmpas tua 5% heb orfod gwneud toriadau sylweddol. Nodwyd, cyn y datganiadau diweddar, bod posibilrwydd y byddai angen edrych ar tua 12% heb wneud toriadau, ond bod y darlun bellach wedi gwella.

Pryderwyd bod llawer o ffermwyr yn cael hi'n anodd cyrraedd y trothwy 182 diwrnod ar gyfer eiddo hunanarlwyo er mwyn bod yn gymwys ar gyfer ardrethi annomestig. Cydnabuwyd bod amryw o bobl wedi apelio yn ei erbyn, a chwestiynwyd pa mor llwyddiannus yw'r apeliadau hyn ac a oedd hyn yn mynd i fod yn fwy o broblem yn y blynyddoedd nesaf. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y trothwy wedi newid yn ddiweddar, gan nodi bod y drefn flaenorol yn caniatáu newid i'r system ardrethi annomestig ar ôl gosod am 70 diwrnod y flwyddyn.
- Bod Llywodraeth Cymru wedi cynyddu'r trothwy i 182 diwrnod, gan olygu bod yn rhaid gosod am tua hanner blwyddyn er mwyn bod o fewn y drefn ardrethi annomestig; fel arall, byddai'r eiddo yn dychwelyd i drefniadau treth cyngor.
- Bod yr apeliadau cyntaf yn parhau ac mai drwy Swyddfa'r Prisiwr Dosbarth y mae'r penderfyniad yn cael ei wneud ynghylch pa restr sy'n berthnasol, ac felly nid penderfyniad i'r Cyngor yw hynny.
- Bod adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Ionawr ar eithriadau ychwanegol posibl.
- Cyfeiriad at bolisi o dan ddarpariaeth 13A a gymeradwywyd gan y Cabinet ym mis Tachwedd, gan nodi bod hynny'n caniatáu i'r Cyngor edrych ar eithriadau ychwanegol posibl y gallai'r Cyngor ddewis eu cyflwyno, gan ystyried y risgiau.
- Bod y gwaith yn derbyn sylw gan y gwasanaeth cyllid a'r gwasanaeth cyfreithiol.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30 yb a daeth i ben am 3:30 yp

Cadeirydd